

УДК 070(410):[007:316.77]-057.4(477)

ПРЕСА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ЯК ОБ'ЄКТ ВИВЧЕННЯ У ПРАЦЯХ УКРАЇНСЬКИХ МЕДІАДОСЛІДНИКІВ

ГРЕНЬ Зоряна,

Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника, м. Львів, вул. Стефаника, 2,
e-mail: gren@nas.gov.ua

У статті визначено основні напрями досліджень преси Великої Британії, які проводять українські науковці від часу здобуття незалежності України, виокремлено головні об'єкти наукового зацікавлення дослідників, охарактеризовано тематику наукових публікацій та окреслено перспективи для здійснення таких досліджень. Прицільну увагу приділено пресознавчому дискурсу, де предметом дослідження є особливості функціонування системи преси та певних її аспектів, основних тенденцій розвитку та застосування конкретного практичного інструментарію.

Ключові слова: британська преса, пресознавчі дослідження, типологічна еволюція, періодизація, стереотипізація в пресі.

THE BRITISH PRESS IN UKRAINIAN MEDIA RESEARCHES' STUDIES

The article outlines the main trends in the studies of British press presented by Ukrainian media researches since Ukraine gained its independence in 1991. The author describes the objects of their greatest interest and analyses the subject area of the works. The paper also concentrates on the perspectives of such researches. Particular attention is paid to the entire discourse of studies on the whole press system functioning and its certain aspects. Extensive coverage is given to the main tendencies of its development as well as the experience of applying the special practical tools.

Key words: British press, press studies, evolution of media types, periodization of press history, stereotypes in the press.

Вступ. Дискурс британської преси в сучасній українській гуманітарній науці загалом має кілька складових. Як потужний чинник впливу на формування суспільства та емпірична база досліджень, він забезпечує фундамент для численних розвідок різних галузей наук, постачаючи ідеї та аргументаційну основу для політологічних, економічних, культурологічних, мовознавчих, медіазнавчих та інших аналітичних розвідок і компаративних досліджень. Однак зміни, які відбуваються як у загальному середовищі ЗМК, так і в пресі зокрема ставлять чимало запитань щодо можливостей преси формувати світоглядні орієнтири для спільнот різних рівнів та слугувати об'єктивним джерелом інформації.

Пресова система Великої Британії є однією з найдавніших національних систем, яка хоч і демонструє стійкість і здатність до розвитку, однак вразлива перед загальноностивними тенденціями. Ці обставини спонукали українських пресознавців до прицільного вивчення цих процесів, що мають неабиякі можливості до поширення зокрема й на українську пресу як невід'ємну частину світового інформаційного простору.

Особливу увагу в цій статті буде приділено саме пресознавчому дискурсу, де предметом дослідження є особливості функціонування системи преси як такої, окремих її елементів, певних аспектів функціонування, основних тенденцій розвитку та застосування конкретного практичного інструментарію. Натомість поза предметом дослідження залишаться лінгвістичний, ідеологічний, історичний, джерелознавчий та інші складові дискурсу, оскільки проблеми, які висвітлюються у працях,

© Грень З., 2020

присвячених цим проблемно-тематичним компонентам, належать до предметного кола спеціальностей, які виходять з-поза меж сфери соціальних комунікацій.

Сьогодні в українському зарубіжному журналістикознавстві британська преса належить до кола найбільш досліджуваних пресових систем (поряд із американською, французькою, німецькою, італійською тощо). Проте ретроспективний погляд в історіографію проблеми засвідчує, що, на відміну від російських радянських наукових центрів, у радянську добу дослідження британської (трактованої на той час як «буржуазна») преси в українських наукових осередках не здійснювалися. Доробок російських радянських і пострадянських дослідників (незважаючи на тематичну однобокість і тенденційність) вплинув і подекуди до нині значним чином впливає на дослідження українських науковців. Позитивом є те, що сучасні як історико-пресознавчі, так і проблемні дослідження британської преси, хоч і з оперттям на наявний радянський доробок, суттєво відрізняються концепцією побудови, методологічним підходом, джерельною базою. Важливо, що починають з'являтися компаративні дослідження (співставлення з іншими національними пресовими системами). Володіння іноземними мовами та доступ до баз даних і джерел наукової інформації дозволяють вводити в науковий обіг англomовний історіографічний доробок, дискутувати із закордонними колегами та висувати прогнози щодо тенденцій розвитку журналістики загалом. Для українського пресознавства ці дослідження мають також і практичне значення, оскільки аналізують досвід функціонування конкретних пресових феноменів, укладають типологічні паралелі та наводять приклади успішного імпорту окремих медіамоделей.

Метою статті є визначення основних напрямів досліджень преси Великої Британії, які здійснюють українські науковці від часу здобуття незалежності України, виокремлення основних об'єктів наукового зацікавлення дослідників, характеристики тематики наукових публікацій та окреслення перспектив таких досліджень.

Зважаючи на те, що найбільшими науковими осередками досліджень зарубіжних ЗМК, зокрема преси Великої Британії, є Інститут журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка, факультети журналістики ЛНУ імені Івана Франка, Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара, Запорізького національного університету, Сумського державного університету, Ужгородського національного університету, джерельну базу сформували наукові публікації дослідників, що презентують указані наукові школи. Це, зокрема, статті, опубліковані у наукових фахових журналах «Актуальні проблеми масової комунікації» (2000–2019), «Наукові записки Інституту журналістики» (2000–2017), «Образ» (2000–2020), «Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка» (серія Журналістика, 1991–2020), «Communications and Communicative technologies» (2018–2020) (раніше – «Вісник Дніпропетровського університету. Серія Соціальні комунікації» (2012–2017), серія Літературознавство. Журналістика (2000–2011) та інших фахових періодичних виданнях, матеріалах наукових конференцій і тематичних збірниках.

Значно полегшили відбір публікацій ретроспективний бібліографічний посібник «Засоби масової інформації зарубіжних країн» (К., 2004), який уклали О. К. Мелещенко та Б. І. Черняков, а також розширений покажчик цих же укладачів, опублікований у «Наукових записках Інституту журналістики» (К., 2002. Т. 9, с. 191–228) як додаток до статті «Чотири століття британської журналістики». Джерельна база цього розширеного покажчика зорієнтована на українськомовні та російськомовні публікації. Крім цього, використано бібліографічний покажчик «Українське журналістикознавство в працях науковців Інституту журналістики Київського університету імені Тараса Шевченка, 1993–1998: вибрана бібліографія» (уклад. В. Ф. Іванов, Б. І. Черняков; К., 1998) та «Українське журналістикознавство. Дисертаційні дослідження, 1982–2000 рр.» (уклад. Б. І. Черняков. К. 2000), зміст фахових наукових журналів, а також тематичний інформаційний пошук у мережі Інтернет.

Методи дослідження. Для реалізації задекларованої мети обрано емпіричні методи дослідження, методи теоретичного пізнання, методи аналізу, синтезу і систематизації, а також історико-структурний, порівняльний, проблемно-хронологічний методи.

Результати й обговорення. Фактично до середини 1990-х років будь-які публікації українських науковців з осмислення і вивчення зарубіжного медіадосвіду просто відсутні. Хронологічно, першою в царині британського журналістикознавства була монографія Б. Потятиника та М. Лозинського «Патогенний текст» (1996 р.), де матеріалом дослідження слугували серед іншого й британські ЗМІ, зокрема періодична преса. У праці «Медіа: ключі до розуміння» (2004) Б. Потятиник опирався на історію цензури в Англії, щоб сповна проілюструвати критерій свободи як один із визначальних факторів зонування медіа. Вважаємо, що саме з цієї праці розпочалося системне введення у науковий обіг доробку зарубіжних, зокрема британських та американських, медіадослідників.

Перша оглядова стаття про британську пресу вийшла у 1996 р. у журналі «Друкарство», яку підготували до друку за матеріалами, наданими Секретарем з питань інформації Посольства Великої Британії в Україні ЛІ Коломієць. Відтак до розкриття цієї теми долучився вчений Ю. М. Бідзіля. Його стаття «Особливості сучасного медіапростору Великої Британії» [1], що підсумувала поїздку українських науково-педагогічних працівників до Сполученого королівства, містила аналіз механізмів регулювання у сфері медій, факторів впливу на розвиток медіаринку. У цій публікації автор відкрито вказував на труднощі з дослідженням закордонних медіаринків, які полягали у відсутності наукової літератури та первинних знань про специфіку сучасних медіаявищ за кордоном. Цю ж проблематику порушував також відомий науковець М. Житарюк у монографії «Соціокультурна модель журналістики: традиції і новаторство» (Львів, 2008). Досліджуючи соціокультурні моделі журналістики, автор подав глибокий аналіз британської «острівної» моделі ЗМІ з її культом факту, відстороненістю повідомлення, домінуванням оперативності, принципом подання інформації у формі «перевернутої піраміди», анонімністю авторів як норми чи традиції; тлумаченням журналістики як одного з важливих каналів поширення запотребованої аудиторією інформації.

Відрядно, що від часу цих публікацій доступ до англomовної наукової літератури, а також до архівів періодичних видань та повнотекстових баз даних значно полегшився. Зокрема, було відкрито тестові доступи через наукові бібліотеки. Таким чином, зросло можливість розширення джерельної та історіографічної баз досліджень, що сприяло їх об'єктивності та надійності отриманих результатів.

Загальний виклад історії преси Великої Британії подано у низці конспектів лекцій та навчальних посібників, зокрема І. Срібняка та М. Палієнко «Британська преса і журналістика в XVII–XX ст.» (К., 2005), О. Мелещенка «Історія журналістики Великої Британії» (К., 2010), у вже згаданій нами розлогії статті О. Мелещенка і Б. Чернякова «Чотири століття британської журналістики». Важливу для дослідників спробу створення власної періодизації розвитку та визначення типологічних особливостей преси Великої Британії здійснила О. Колісник [2].

При цьому зауважимо, що газетні пресодруки Великої Британії як об'єкт вивчення суттєво переважили журнальну пресу. Емпіричним матеріалом досліджень українських науковців за останні майже 30 років стали здебільшого такі газети як «The Times», «The Guardian», «The Independent», «The Financial Times», «The Daily Mirror», «The Daily Telegraph», журнал «Punch», за якими науковці простежували основні тенденції розвитку (а іноді й деградації) преси, вивчали інструментарій впливу пресодруків на аудиторію, визначали мовностилістичні особливості викладу текстів, розкривали персональний внесок знаних британських журналістів в її розвиток.

Відомі українській науковій спільноті праці вчених Й. Лося, А. Москаленка, В. Жугая, Б. Потятиника, Н. Габора, М. Житарюка, Т. Лиля та ін., які зверталися до проблематики «елітної» преси країн Європи та США, забезпечили теоретичний фундамент для вивчення концептуально-модельних характеристик системи британської преси. Цей напрям продовжив розвивати С. Блавацький, зосередившись на дослідженні «якісної» журналістики Великої Британії [3]. У циклі своїх статей пресознавець ретельно дослідив трансформаційні тенденції щоденної якісної преси («The Times», «The Guardian», «The Independent»), вказавши на виразне заміщення аналітичного дискурсу на новинний; проаналізував конвергенцію загальнонаціональної якісної та масової преси Великої Британії наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. та виокремив основний фактор, який вплинув на зближення двох категорій преси, – таблоїдизацію якісної преси як наслідок комерціалізації журналістики. Дослідник довів домінування симбіозу, а не чіткої дихотомії між якісною та масовою пресою. Результатом цього симбіозу С. Блавацький назвав гомогенізацію змістово-тематичної структури національної щоденної британської преси [4]. Автор широко використав науковий доробок американських і британських дослідників преси С. Спаркса, Е. Семпсона, Дж. Констердайна, Б. Макартура, П. Шлезінгера та вперше ввів їх в український науковий обіг. Досліднику належить і ґрунтовний аналіз маркетингових стратегій мережевих версій низки періодичних видань [5], а також дослідження еволюції слоганів британських та українських газет у соціокультурному контексті журналістики загалом та трансформації дискурсивної парадигми якісної преси зокрема (у співавторстві з О. Кучеровою) [6].

Поступово таблоїдизація преси як предмет дослідження привернула увагу й інших дослідників. Л. Хотюн не лише заглибилася у вивчення таблоїдних ЗМІ Великої Британії, а й здійснила компаративне дослідження з відповідниками в США та Україні, що дало дослідниці підстави підтвердити схожість сценаріїв розвитку журнальної періодики в західному світі та Україні, щоправда, із запізненням України на 10–15 років. [7]

Узагальнення окремих тенденцій розвитку преси неминуче пов'язане і залежить від результатів детального, прискіпливого вивчення особливостей функціонування окремих видань, що входять до системи преси. Тут показовими є загальнонаціональні газети і журнали; саме у цьому напрямі їх вивчення доробок українських науковців упродовж останніх років суттєво розширився.

У цьому руслі найбільше уваги українських дослідників приділено щоденній газеті «The Times» як центральній загальнонаціональній газеті. У статті «Таймс»: нове обличчя» О. Кирилової та К. Докуніної вперше місце газети в системі британської преси аналізується з урахування технологічних факторів, викликів цифрової ери та Інтернету [8]. О. Почапська виокремила три складові таблоїдизації сучасних засобів масової інформації: скандал, сенсація і розвага та довела наявність цих ознак у практиці британського щоденника «The Times» [9].

Необхідність подолання сучасних викликів доби Інтернету сприяло актуалізації вивчення досвіду щоденної газети «The Guardian» (О. Кирилова) [10], її крос-медійної орієнтації та досвіду взаємодії з гіпераудиторією. Виокремлення і характеристику функціональних особливостей інтерактивної візуалізації як способу представлення великих обсягів даних у медіа на прикладі цього ж пресодруку здійснила А. Ліченко [11]. Публікації «The Guardian» було також використано під час вивчення і співставлення пострадянського та західного досвід-фреймінгу. Н. Руденко оприлюднила результати дослідження сугестивного інструментарію електронної версії цієї ж газети [12] (за матеріалами публікацій від 1 до 30 листопада 2017 р.), в якому визначила професіоналізм журналіста залежним від рівня володіння сугестивними масмедійними технологіями. Предметом дослідження авторки були вербальні (на лексичному, морфологічному, синтаксичному та прагматичному рівнях) та невербальні (графічний та образний рівні) маркери.

Новаторське дослідження імерсивної журналістики, зокрема вивчення ефективності використання імерсивних методів при підготовці новинного контенту, запропонувала вже згадувана нами дослідниця О. Кирилова [13], яка не лише використала журналістські практики «The Guardian», а й залучила до корпусу досліджуваних британських ресурсів «The Economist», BBC, CNN, Euronews, The Associated Press, Reuters за період 2016 – першої половини 2017 рр. Результати засвідчили, що імерсивна журналістика у тому чи іншому вигляді активно використовується для моделювання новинного потоку. Дискурсивні практики газети «The Guardian» ґрунтовно вивчила дослідниця О. Гудошник, досліджуючи трансформаційні наративи коміксової журналістики на підставі світового та українського досвіду [14].

У цьому контексті варто відзначити також дослідження спеціалізованого видання «The Ecologist», присвяченого висвітленню проблем захисту навколишнього середовища, яке здійснила Т. Бондаренко [15], а також сатирично-гумористичної газети «Punch», особливості функціонування та змістових прерогатив якої визначала Л. Питльована [16].

Незважаючи на значно розгалужену типологічну структуру британської преси, нині найбільше досліджень припадає на так звану ділову періодику (на відміну від інших типів видань, наприклад дитячої, жіночої, наукової, регіональної та ін., публікації про які взагалі відсутні). Щодо ділових пресодруків, то нині найбільшого узагальнення цей тип видань отримав у доробку дослідниці Л. Дудченко, яка докладно вивчила процес зародження ділової преси Великої Британії, охарактеризувала її розвиток, традиції, визначила типоформувальні та типологічні фактори, проаналізувала сучасний стан, залучивши до аналізу широкий емпіричний матеріал [17]. Відтак набутий дослідницький досвід Л. Дудченко став доброю стартовою платформою для аналізу аналогічного типу видань в Україні, акумульованого в її монографії «Ділова преса України» (Суми, 2019).

Якщо Л. Дудченко спиралась на весь масив ділової преси Великої Британії, викремлюючи спільні риси, типоформувальні й типологічні ознаки, то дослідники О. Лазарчук, О. Луценко і З. Грень об'єктом вивчення обрали конкретні видання. Зокрема, О.Лазарчук описала організаційну модель ділових видань на прикладі газети «The Financial Times» [18], у той час як З. Грень детально вивчала особливості типологічної моделі тижневика «The Economist» [19]. О. Луценко на підставі порівняльного аналізу окремих чисел британського «The Economist», російського «Коммерсантъ» та українських тижневиків «Дзеркало тижня» (зокрема його економічної сторінки) і «Галицькі контракти» визначила основні критерії, необхідні для функціонування якісного економічного видання в Україні [20].

Висвітлення британськими друкованими ЗМІ окремих явищ суспільного і медійного життя формують ще один дослідницький напрям в українському пресознавстві. Прикладами цього є вивчення медіарецепції ПР-діяльності у дискурсі британських та українських якісних видань, порівняльний аналіз яких науково вправно здійснила дослідниця Ю. Гаркавенко [21]. Застосовуючи компаративні практики, авторка виокремила стереотипи, що дозволили продемонструвати відмінності у модальності медіапрезентації іноземними (зокрема «The Guardian») та вітчизняними ЗМІ публік рілейшнз як соціально-комунікаційної технології.

Необхідно також відзначити публікації О. Кучерової про розвиток жанру газетної замітки [22] та К. Карпової про інформаційно-аналітичний коментар [23] у британській пресі, однак на цьому тлі все ж варто наголосити на зниженні інтересу українських дослідників до її жанрової структури.

Низка досліджень розкриває певні аспекти дискурсивних практик конкретних періодичних видань. І. Жиленко і В. Бадрак здійснили порівняльну характеристику специфіки висвітлення теми Голодомору 1932–1933-х рр. у журналістській діяльності Гарета Джонса та Уолтера Дюранті [24]. Надалі цю тему продовжила Р. Білоус

у статті «Моральність і аморальність у журналістській творчості (на прикладі Гарета Джонса, Малькольма Магґеріджа і Уолтера Дюранті) [25].

Окремо варто відзначити розвідки, присвячені вивченню журналістської і публіцистичної діяльності відомих діячів преси. Серед них назвемо Джуліана Барнса, вивченню творчого доробку якого присвятила свою працю Б. Носова [26]; Уільяма Коннора, докладний аналіз публіцистики якого здійснила О. Деяк-Якобишин [27], Вірджинії Вульф, світоглядна есеїстика якої була об'єктом вивчення дослідниці Л. Шутяк [28].

Публіцистику відомого сучасного англійського філософа консервативних поглядів Роджера Скрутона, вміщену на сторінках тижневика «The Spectator», вивчав А. Мельник. Науковець виокремив основні теми його публікацій, як-от: актуалізація консервативних цінностей, критика лівої ідеології та її прибічників, захист релігії та проблеми освіти в контексті впровадження ідей рівності [29].

Чимало публікацій, що розкривають особливості змісту британської преси, за торкують специфіку формування образу України. Одними із перших публікацій такого напрямку стали статті А. Катуніна, який проаналізував тексти вказаної проблематики з «The Financial Times» «The Economist» за липень-грудень 1998 р. [30], та О. Бутирського, що були здійснені за матеріалами «Globe and mail» та «Financial Times» за 2001–2002 рр. [31]. Намагалися сформулювати журналістське бачення образу України в тижневику «The Economist» у різні роки З. Грень [32] та О. Лазарчук [33].

Імідж України, творений на шпальтах британської газети «The Times», вивчала вчена О. Ткаченко, формуючи його за матеріалами 117 різножанрових публікацій, що вийшли в період від 21.11.2013 до 01.03.2014 [34]. Відображення подій Євромайдану в матеріалах «The Daily Telegraph» та «The Guardian», а також інтерпретацію подієвого концепту «Ukrainian protest» подано у статтях В. Павленко [35].

Аналіз змісту британської преси спонукав до вивчення явища стереотипізації, методологічні основи досліджень якої ґрунтовно проаналізувала А. М. Бутиріна у монографії «Стереотипи масової свідомості: особливості формування та функціонування у середовищі» (Д., 2009). Ця праця української вченої дала поштовх дослідникам до поглибленого вивчення особливостей явища стереотипізації. Зокрема, стереотипізацію образу українців в західних медіа досліджував С. Блавацький (за матеріалами євроатлантичної якісної преси 1995-2011 рр., як-от «Time», «The Independent», «International Herald Tribune», «BBC World», «Euronews») [36]. Н. Варех вивчала етнокультурні медіастереотипи України в британській пресі (за матеріалами «Gurdian», «Times», «Independent», «The Daily Telegraph», «Financial Times», опублікованими у 2004–2013 рр. [37]).

Серед компаративних досліджень виразно виокремлюються публікації Ю. Гаркавенко [38] «Гетеростереотипізація України у британських та німецьких друкованих ЗМІ», у якій уведено до емпіричної бази тексти «The Guardian» за 2012-2015 рр., і «Трансформація медіарецепції інституту президентства в Україні (за матеріалами європейських видань)». У продовження вивчення цієї проблематики М. Бутиріна і Ю. Гаркавенко здійснили у 2019 р. скрупульозне вивчення гетеростереотипу України у дискурсі якісних британських видань «The Daily telegraph», «The Guardian», «The Independent», вперше застосувавши програмний контент-аналіз AntConc 3.5.0 (Windows), який характеризується ознаками валідності, об'єктивності, надійності тощо [39].

Аналіз змістового наповнення періодичних видань уможливив також вивчення і загальносвітових явищ та тенденцій. Так, за матеріалами 2007–2010 рр. періодичних видань «The Economist» та «Коммерсант» Н. Друль здійснила спробу з'ясувати причини фінансової кризи та охарактеризувати особливості журналістського висвітлення цієї проблеми [40].

Висновки та перспективи. Загалом, проблемно-тематичний аналіз публікацій українських науковців, присвячених вивченню преси Великої Британії, дав змогу виокремити такі основні напрями їх досліджень: структура системи британської преси і журналістики; типологічна специфіка британської преси, особливості функціонування та розвитку часописів, які відіграли чималу роль у суспільно-політичному та культурному житті британців; публіцистична спадщина відомих особистостей, історія британської преси та журналістики загалом; стереотипізація в контексті дискурсивних практик ЗМК Великої Британії.

Нині значно розширилися проблемно-тематичні межі досліджень – від загальних оглядових матеріалів до ґрунтовних розвідок, що розкривають різноаспектні особливості функціонування британської журналістики. Проведення різнопланового вивчення пресової журналістики, що розвивається в Сполученому королівстві, має, на нашу думку, й сьогодні великі перспективи в царині наук із соціальних комунікацій загалом. Передовсім такі дослідження сприятимуть створенню потужної теоретико-методологічної платформи, необхідної для формування нових знань, розкриватимуть нові тематичні напрями, і головно – даватимуть змогу вповні використовувати історично потужний медіадосвід цієї європейської країни, що продовжує наповнюватися суголосними новій реальності ідеями та задумами.

1. Бідзіля Ю. М. Особливості сучасного медіапростору Великої Британії. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. Ужгород, 2008. Вип. 18. С. 111–115.

2. Колісник О. Періодизація історія преси Англії. *Діалог: Медіа-студії: зб. наук. пр.* Одеса: Астропринт, 2010. Вип. 10. С.159-169; Колісник О. М. Типологія газетної періодики Англії. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2010. Вип. 29. С. 175–183.

3. Блавацький С. Загальнонаціональна якісна преса Великобританії як концептуальна модель журналістики: сучасний стан та тенденції розвитку. *Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика*. Львів, 2009. Вип. 32. С. 237–243.

4. Блавацький С. Конвергенція якісної та масової преси Великобританії (кінець ХХ – початок ХХІ століття). *Наукові записки Інституту журналістики*. 2008. Т. 32. С. 135-139.

5. Блавацький С. Р. Стратегічний маркетинг мережевих версій якісних видань (сьогодня й перспективи розвитку питання: www.thetimes.co.uk, www.theguardian.co.uk, www.independent.co.uk, www.ft.com). *Вісник Харківської державної академії культури*. 2009. Вип. 27. С. 148–155.

6. Блавацький С. Р., Кучерова О. О. Газетні слогани: компаративний дискурс-аналіз (на прикладі британської та української якісної преси). *Вісник Харківської державної академії культури*. 2010. Вип. 31. С. 122–130.

7. Хотюн Л. Сучасні таблоїдні ЗМІ України, Великої Британії та США. *Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика*. 2011. Вип. 34. С. 217–221.

8. Кирилова О. В., Докуніна К. О. «Таймг»: нове обличчя. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Соціальні комунікації*. 2014. Вип. 14. С. 59–64.

9. Почапська О. Скандал-сенсація-розвага: ідеологія таблоїдизації сучасної преси (за матеріалами видання «The Times»). *Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика*. 2013. Вип. 38. С. 413–418.

10. Кирилова О. «The Guardian»: від другорядної манчестерської газети до одного з найбільш цитованих медіа світу. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Соціальні комунікації*. Дніпропетровськ, 2013. Вип. 13. С. 60–67.

11. Ліченко А. Інтерактивна візуалізація як спосіб представлення великих обсягів даних у медіа (на прикладі видання «The Guardian»). *Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика*. 2019. Вип. 45. С. 230–237.

12. Руденко Н. Сугестивний інструментарій електронної версії газети «The Guardian». *Образ*. 2018. Вип. 1(27). С. 119–127.

13. Кирилова О. Імерсивна журналістика: досвід світових новинних ресурсів. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Соціальні комунікації*. 2017. Вип. 17. С. 51-57.

14. Гудошник О. Трансмедіальні наративи коміксової журналістики: світовий та український досвід. *Communications and Communicative technologies*. 2020. Вип. 20. С. 32–41.

15. Бондаренко Т. О. Екологічна етика журналу «The Ecologist» у контексті глобалізаційних процесів у соціальних комунікаціях: автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій. Харків, 2008. 21 с.
16. Питльована Л. Ю. Історія британського часопису «Панч» (1841–2002): феномен популярності. *Військово-науковий вісник*. Львів: АСВ, 2014. Вип. 21. С. 234–248.
17. Дудченко Л. Медіаринок ділової періодики Великої Британії: сучасний стан, традиції, типологія. *Образ*. 2014. Вип. 15. С. 19–28.
18. Лазарчук О. С. Пошук нової організаційної моделі діловими виданнями на початку ХХІ ст. (на прикладі газети «The Financial Times»). *Наукові записки Інституту журналістики*. 2013. Т. 53. С. 216–219.
19. Грень З. Особливості структури спеціалізованого періодичного видання (на прикладі тижневика «The Economist»). *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. Львів, 2007. Вип. 15. С. 422–428; Грень З. Т. Тижневик «The Economist» у контексті розвитку журналістики Великої Британії ХІХ–ХХ століть. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Філологічні науки*. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2009. № 23. С. 35–40.
20. Луценко О. Сучасна модель спеціалізованих видань з проблем економіки. *Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика*. 2007. Вип. 30. С. 214–221.
21. Гаркавенко Ю. С. Медіарецепція ПР-діяльності у дискурсі британських та українських якісних видань: порівняльний аналіз. *Communications and Communicative technologies*. 2019. Вип. 19. С. 26–31.
22. Кучерова О. О. Замітка як об'єкт дослідження теорії комунікації (на матеріалі британської преси). *Наукові записки НАУКМА. Серія: Філологічні науки*. 2004. Т. 34. С. 84–87.
23. Карпова К. С. Мовні характеристики інформаційно-аналітичних повідомлень у сучасних британських ЗМІ. *Проблеми семантики, слова, речення та тексту*. Київ, 2011. С. 138–146.
24. Жиленко І., Бардак В. Порівняльна характеристика специфіки висвітлення теми голодомору 1932–1933 років у журналістській діяльності Гарета Джонса та Уолтера Дюранті. *Журналістика: наук. зб.* Київ: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2015. Вип. 14 (39). С. 26–35.
25. Білоус Р. Моральність і аморальність у журналістській творчості (на прикладі Гарета Джонса, Малькольма Магґеріджа і Уолтера Дюранті). *Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика*. 2020. № 48. С. 76–85.
26. Носова Б. М. Публіцистика Джуліана Барнса як осмислення соціальних і політичних явищ у Великій Британії кінця ХХ. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2013. Т. 51. С. 170–174.
27. Деяк-Якобишин О. М. Колонка як форма журналістської творчості У.Н.Коннора (на прикладі його авторської колонки в лондонській газеті «Дейлі міррор», 50-ті рр. ХХ ст.). *Наукові записки Інституту журналістики*. 2013. Т. 51. С. 151–154.
28. Шутяк Л. Світоглядна есеїстика Вірджинії Вульф. *Вісник Львівського національного університету. Серія: Журналістика*. 2009. Вип. 32. С. 182–189.
29. Мельник А. Консервативний погляд: публіцистика Роджера Скрутона у тижневику «The Spectator». *Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика*. 2018. Вип. 44. С. 327–340.
30. Катунін А. Україна в публікаціях «The Financial Times» і «The Economist» (липень-грудень 1998 року). *Міжнародна журналістика-99: зб. робіт магістрів і спеціалістів / за заг. ред. О. Мелещенка*. Київ, 1999. Вип. 1. С. 28–37.
31. Бутирський О. Україна у дзеркалі західних ЗМІ. Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=368> (звернення: 01.09.2020); Бутирський О. Посилення негативного іміджу України на Заході у зв'язку з політичною кризою. *Актуальні питання масової комунікації*. Київ, 2001. Вип. 2. С. 39–42.
32. Грень З. Т. Україна на сторінках англійського тижневика «The Economist» (1991–2000 рр.). *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. 2001. Вип. 9. С. 492–499.
33. Лазарчук О. Стереотипи і образи України крізь призму британського тижневика «The Economist». *Сучасна медіа культура: концепт, концепції, перспективи (українсько-польський досвід): колективна монографія / [авт.: Й. Лось, С. Гавронський, Т. Лильо, М. Уліта та ін.]*. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2012. С. 232–239. Режим доступу: http://journal.lnu.edu.ua/kaf_zp/Books/MediaCulture.pdf (звернення: 01.09.2020).

34. Tkachenko O. Ukraine in the content of the british newspaper «TheTimes». *Образ*. 2015. Vol. 2 (17). P. 21–26.
35. Павленко В. Інтерпретація подієвого концепту «Ukrainian protest» у британській якісній пресі. *Мова. Суспільство. Журналістика: зб. матеріалів і тез XX (ювілейної) міжнародної науково-практичної конференції з питань мовної політики в Україні, функціонування і розвитку української мови «Мова. Суспільство. Журналістика» (присвячується 180-річчю Університету) (Київ, 11 квітня 2014)*. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2014. С. 94–95; Павленко В. Медіарепрезентація Євромайдану: дискурсивний аналіз (на матеріалах якісних видань Великої Британії). *Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика*. 2014. Вип. 39. Ч. 2. С. 71–76.
36. Блавацький С. Стереотипізація образу українців в західних медіа. Сучасна медіакультура: контент, концепції, перспективи (українсько-польський досвід): колективна монографія / [авт.: Й. Лось, С. Гавронський, Т. Лильо, М. Уліта та ін.]. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. С. 360–366.
37. Варех Н. В. Етнокультурні медіа стереотипи України в британській пресі. *Вісник Харківської державної академії культури: зб. наук. пр. / за заг. ред. В. М. Шейка*. 2014. Вип. 42. Режим доступу: <http://www.ic.ac.kharkov.ua/RIO/v42/16.pdf> (звернення: 01.09.2020).
38. Гаркавенко Ю. С. Гетеростереотипізація України у британських та німецьких друкованих ЗМІ. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Соціальні комунікації*. 2015. Вип. 15. С. 20–24; Гаркавенко Ю. С. Трансформація медіа рецепції інституту президентства в Україні (за матеріалами європейських видань). *Communications and Communicative technologies*. 2020. Вип. 20. С. 26–31.
39. Бутиріна М. В., Гаркавенко Ю. С. Гетеростереотип України у дискурсі якісних британських видань. *Communications and communicative technologies*. 2018. Вип. 18. С. 22–28.
40. Друль Н. Висвітлення причин фінансової кризи на сторінках якісних періодичних видань Європи — «The Economist» (Велика Британія) та «Коммерсантъ» (Росія). *Вісник Львівського національного університету. Серія: Журналістика*. 2011. Вип. 35. С. 262–269.
1. Bidzilya, Yu. (2008). The features of modern media space of Great Britain. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series Philology*. Uzhhorod, iss. 18. pp. 111–115.
2. Kolisnyk, O. (2010). The periodization of the history of press in England. *Dialog: Media studios*. Odesa: Astroprint, iss. 10, pp. 159-169; Kolisnyk, O. (2010). The types of newspaper periodicals of England. *Visnyk of Kharkiv State Academy of Culture*, iss. 29, pp. 175-183.
3. Blavatskyu, S. (2009). National quality press of Great Britain as a conceptual model of journalism: contemporary state and development trends. *Visnyk of Lviv University. Series Journalism*. Lviv, iss. 32, pp. 237–243.
4. Blavatskyu, S. (2008). The convergence of quality and popular press of Great Britain in the late 20th – at the beginning of 21st century. *Institute of Journalism Scientific Notes*, vol. 32, pp. 135–139.
5. Blavatskyu, S. (2009). Strategy marketing of net versions of quality newspapers (current issue and perspectives for development): www.thetimes.co.uk, www.theguardian.co.uk, www.independent.co.uk, www.ft.com. *Visnyk of Kharkiv State Academy of Culture*, iss. 27, pp. 148–155.
6. Blavatskyu, S. and Kucherova, O. (2010). Newspaper slogans: comparative discourse-analysis (the case-study of British and Ukrainian quality press). *Visnyk of Kharkiv State Academy of Culture*, iss. 31, pp. 122–130.
7. Hotyun, L. (2011). Modern tabloid mass media of Ukraine, Great Britain and the USA. *Visnyk of Lviv University. Series Journalism*, iss. 34, pp. 217–221.
8. Kyrylova, O. and Dokunina, K. (2014). «The Times»: a new face. *The Herald of Dnipropetrovsk University. Series Social Communications*, iss. 14, pp. 59-64.
9. Pochapska, O. (2013). Scandal – sensation – entertainment: ideology of tabloidization in the modern press (based on «The Times» texts). *Visnyk of the Lviv University. Series Journalism*, iss. 38, pp. 413–418.
10. Kyrylova, O. (2013). «The Guardian»: from the secondary Manchester newspaper to one of the most cited global media. *The Herald of Dnipropetrovsk University. Series Social Communications*. Dnipropetrovsk, iss. 13, pp. 60–67.
11. Lichenko, A. (2019). Interactive visualization as a way of representing a large amount of data in the media (on the example of «The Guardian»). *Visnyk of the Lviv University. Series Journalism*. Lviv, iss. 45, pp. 230–237, available at: DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vio.2019.45.10005> (access September 1, 2020)

12. Rudenko, N. (2018). Suggestive instrumentation of the electronic version of the newspaper «The Guardian». *Obraz*, iss. 1(27), pp. 119–127, available at: Doi: 10.21272/2415-8496-2018-1(27)-119-127 (access September 1, 2020).
13. Kyrylova, O. Immersive journalism: the experience of world news sources. *Dnipropetrovsk University Bulletin: Social Communications*, iss. 17, vol. 25, pp. 51-57, available at: http://www.dnu.dp.ua/docs/visnik/fszmk/program_5b92a61410f04.pdf (access September 1, 2020).
14. Hudoshnyk, O. (2020). Transmedial narratives of comic journalism: world and Ukrainian experience. *Communications and Communicative technologies*, iss. 20, pp. 32–41, available at: DOI: 10.15421/292005 (access September 1, 2020)
15. Bondarenko, T. (2008). Ecology ethics of the magazine “The Ecologist” in the context of global processes within social communication: thesis abstract... cand. sc. in social communications. Kharkiv.
16. Putlyovana, L. (2014). The history of British magazine «Punch» (1841–2002): the phenomenon of popularity. *Military Scientific Journal*. Lviv, iss. 21, pp. 234–248.
17. Dudchenko, L. (2014). Media market of business periodicals in Great Britain: current situation, traditions and typology. *Obraz*, iss. 15, pp. 19–28.
18. Lazarchuk, O. (2013). The new management models of business weekly in the early XXI century (the case of the newspaper «The Financial Times»). *Institute of Journalism Scientific Notes*, vol. 53, pp. 216–219.
19. Hren, Z. (2007). The main features of specialized periodical (the case-study of «The Economist» weekly). *The Proceedings of Research and Scientific Center for Periodicals*. Lviv, iss. 15, pp. 422–428; Hren, Z. (2009). «The Economist» weekly in a context of British journalism development in 19th-20th centuries. *Bulletin of Lesya Ukrainka Volyn State University. Series Philology*. Lutsk, no. 23, pp. 35–40.
20. Lutsenko, O. (2007). The model of specialized publications on economic issues. *Visnyk of Lviv University. Series Journalism*, iss. 30, pp. 214–221.
21. Harkavenko, Yu. (2019). Media reception of PR activities in the discourse of British and Ukrainian quality newspapers: comparative analysis. *Communications and Communicative technologies*, iss. 19, pp. 26–31.
22. Kucherova, O. (2004). British newspaper article as the object of communication theory. *Bulletin of the National University “Kyiv-Mohyla Academy”*. Series philology, vol. 34, pp. 84–87.
23. Karpova, K. (2011). The language characteristics of information and analytical reports in the modern British media. *Problems of word, sentence and text semantics*. Kyiv, iss. 26, pp. 138–146.
24. Zhylenko, I. and Badrak, V. (2015). Comparative characteristics of the peculiarities of the reflection of the topic Holodomor in Ukraine during 1932-1933 in the journalistic activity of Gareth Jones and Walter Duranty. *Journalism*. Kyiv, iss. 14 (39), pp. 26–35.
25. Bilous, R. (2020). Morality and immorality in journalistic work (at the example of Gareth Jones, Malcolm Muggeridge and Walter Duranty). *Visnyk of Lviv University. Series Journalism*. Lviv, iss. 48, pp. 76–85.
26. Nosova, B. (2013). Opinion journalism of Julian Barnes as comprehension of social phenomena in the Great Britain in the late 20th century. *Institute of Journalism Scientific Notes*. Kyiv, vol. 51, pp. 170–174.
27. Deiak-Yakobysyn, O. (2012). Column as a form of journalistic work of William Connor (on the example of his editorial column in the London newspaper «Daily Mirror» in 1950s). *Institute of Journalism Scientific Notes*. Kyiv, vol. 49, pp. 151–154.
28. Shutiak, L. (2009). Virginia Woolf’s ideological essays. *Visnyk of Lviv University. Series Journalism*. Lviv, iss. 32, pp. 182–189.
29. Melnyk, A. (2018). The conservative view: Roger Scruton’s opinion journalism in «The Spectator». *Visnyk of Lviv University. Series Journalism*. Lviv, iss. 44, pp. 327–340.
30. Katunin, A (1999). Ukraine on the pages of «Financial Times» and «The Economist» (July-December, 1998). In: Meleshchenko, O. (ed.). *International Journalism-99*. Kyiv, iss. 1, pp. 28–37.
31. Butyrskiy, O. *Ukraine in foreign mass media*. Available at: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=368> (access: September 1, 2020); Butyrskiy, O. (2001). The strengthening of Ukraine’s negative image in the West caused by economic crisis. *Current Issues of Mass Communications*. Kyiv, iss. 2, pp. 39–42.
32. Hren, Z. (2001). Ukraine on the pages of British weekly «The Economist» (1991–2000). *The Proceedings of Research and Scientific Center for Periodicals*, Lviv, iss. 9, pp. 492–499.

33. Lazarchuk, O. (2012) Stereotypes and images of Ukraine on the pages of British weekly «The Economist». In: Los, J. et al. Modern media culture: concept, conceptions, perspectives (Ukrainian and Polish experience). Lviv, pp. 232-239.
34. Tkachenko, O. (2015). Ukraine in the content of the British newspaper «TheTimes». *Obraz*, vol. 2 (17), pp. 21–26.
35. Pavlenko, V. (2014). Interpretation of eventual concept «Ukrainian protest» in British quality press. In: Language. Society. Journalism. Proceedings of 20th International Conference (dedicated to the University's 80th Anniversary), Kyiv, April 11, 2014, pp. 94–95; Pavlenko, V. (2014). Mediarepresentation of Euromaidan: discourse analysis (Great Britain quality newspapers). *Visnyk of Lviv University. Series Journalism*. Lviv, iss. 39, part 2, pp. 71–76.
36. Blavatskyy, S. (2012). Stereotyping of Ukrainian's image in western media. In: Los, J. et al. Modern media culture: concept, conceptions, perspectives (Ukrainian and Polish experience). Lviv, pp. 360–366.
37. Varekh, N. (2014). Ethno-cultural media stereotypes of Ukraine in British press. *Visnyk of Kharkiv State Academy of Culture*. Kharkiv, iss. 42, pp. 114-122.
38. Harkavenko, Yu. (2015). Heterostereotyping of Ukraine in British and German press. *The Herald of Dnipropetrovsk University. Series Social Communications*, iss. 15, pp. 20–24; Harkavenko, Yu. (2020). Transformation of the media reception of the presidency institute in Ukraine (based on materials of European newspapers). *Communications and Communicative technologies*, iss. 20, pp. 26–31.
39. Butyrina, M. and Harkavenko, Yu. (2018). Heterostereotype of Ukraine in the discourse of quality British newspapers. *Communications and communicative technologies*, iss. 18, pp. 22–28.
40. Drul, N. (2011). The reasons of economic crisis on the pages of quality European periodicals: «The Economist» (Great Britain) and «Kommersant» (Russia). *Visnyk of Lviv University. Series Journalism*. Lviv, iss. 35, pp. 262–269.

UDC: 070(410):[007:316.77]-057.4(477)

THE BRITISH PRESS IN UKRAINIAN MEDIA RESEARCHES' STUDIES

Hren Zoryana,

Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv, 2, Stefanyk Str., Lviv, e-mail: gren@nas.gov.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9869-7421>

Introduction. The system of British press is one of the oldest national press systems, demonstrating both stability and development. These features together with susceptibility to global mass communication trends, induced media researchers in Ukraine to pay particular attention to processes influencing simultaneously the Ukrainian journalism as an integral part of the global information space.

The aim of the article is to identify the current trends of British press studies conducted by Ukrainian researchers since Ukraine gained independence in 1991 pointing the principal objects of their interest and characterizing themes and perspectives of their studies.

Methodology. The empirical methods, methods of theoretical cognition, methods of analysis, synthesis and systematization as well as historical and structural, comparative and problem-chronological methods were applied to conduct the research.

Results. The study revealed the most important Ukrainian centers of foreign media studies, especially on the British press. They are The Institute of Journalism at Taras Shevchenko National University of Kyiv, faculties of journalism at Ivan Franko National University of Lviv, Oles Honchar Dnipro National University, Zaporizhzhia National University, Sumy State University, Uzhhorod National University, etc. The study is based on the works of these centers' representatives. To generalize certain tendencies in the press development, the detailed, thorough examination of different periodicals is needed, especially the ways

of their functioning as a part of the entire system. The national newspapers and magazines are regarded to be the most significant for the analysis and this was the reason of increasing number of such studies among Ukrainian researchers, paying specific attention to «The Times», «The Guardian», «The Independent», «The Financial Times», «The Daily Telegraph» and others.

Having analyzed the problems and themes of the papers published by Ukrainian scholars, the author highlighted the following research directions: the structure of British press and journalism, types of British press, features of functioning and development of periodicals highly contributed to political, public and cultural life of Great Britain, the heritage of prominent journalists, the history of British press and journalism, stereotypes in British media.

Conclusions. Thematic boundaries of studies have significantly expanded from general reviews to precise investigations on various aspects of British press. Multi-aspect studies have good perspectives within the field of social communication in Ukraine and contribute to a powerful theoretical and methodological platform necessary for the formation of new knowledge, will reveal new subject areas and most importantly, will allow full usage of the historically powerful media experience of this European country in the practice of Ukrainian media.

Key words: *British press, press studies, evolution of media types, periodization of press history, stereotypes in the press.*

Стаття надійшла до редакції 29.10.2020.